

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: *DUMINEC'A.*

PREȚIULU ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungari'a:
Pe unu anu 5 fl.—cr., pe 1/2 anu 2 fl. 50 cr.
Pentru Romani'a si strainetate:
Pe unu anu 14 fr., pe jumetate anu 7 franci.

PREȚIULU INSERTIUNILORU:

Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu
cam 150 cuvinte 3 fl.; pana la 200 cuvinte 4 fl.;
si mai sus 5 fl. v. a.

Correspondentiele sè se adreseze Redactiunei

„BISERIC'A si SCÓL'A.“

Èr banii de prenumeratiune la
TIPOGRAFIA DIECESANA in ARAD.

Nr. 1097 pres.

IOANU,

din indurarea lui Dumnedieu episcopu diecesanu alu Aradului, Oradii-mari, Ienopolei si alu Halmagiului, precum si alu partiloru adnesate din Banatulu-Temisianu.

Iubitului cleru si poporu eparchialu: dar si mila dela Dumnedieu Tatalu si Domnulu nostru Isus Christosu.

Avènd in vedere cà la Duminec'a Tomei din a. c. espira si al s i e p t e l e a period din vièti'a nòstra sinodala, si cu el incèta si mandatulu deputatilor sinodali, alesi la 1888 si chiaru si a celoru alesi in decursulu timpului, urmèza acum a-se face alegeri nòue de deputati la sinodulu nostru eparchialu, pe alu optelea periodu de trei ani, 1891, 1892 si 1893.

Când dara cu provocare la §§-ii 89 si 90 din Stat. org. convocàm Sinodulu ordinariu alu eparchiei nòstre aradane, la loculul resiedintiei nòstre in Arad, pe Duminec'a Tomei adeca pe diu'a de 28. Aprile (10. Maiu) a. c. totodata in contielegere cu ambele nòstre Consistorii din Arad si Oradea-mare, referitoriu la efeptuirea alegerii membriloru sinodali pe noulu periodu sus espusu, dispunemu urmatórele:

I. Eparchi'a aradana, conf. §-lui 91. Stat. org. remane impartita dupa praes'a de mai nainte in 20 cercuri electorali, dintre cari pe partile arado-banatices cadu 14, èr pe partile bihorene 6 cercuri, avèndu fie-care cercu a-si alege câte trei deputati, unulu din cleru si doi din mireni (§§-ii 87 si 88. din stat. org.)

II. Referitoriu la impartirea comuneloru in cercuri, pentru partile arado-banatices, remane in vigóre impartirea folosita la alegerea ultima de depu-

tati congresuali, comunicata de aici sub 25. Octomvre, 1890, Nr. 4189; in partile bihorene inse fie-care protopopiatu de astadi formându câte unu cercu electorale de sine statatoriu, urmèza de sine, cà pentru aceste partii fie-care comuna apartiene acelu cercu electoralu, la care apartiene si cu protopopiatulu) Numele comisariloru consistoriali denumiti conform §-lui 91 din stat. org. se vede in dosulu acestei Pastorale sub A) intrun'a cu cercurile electorale si cu locurile centrale de alegere si respective de scrutiniu.

III. Terminulu pentru alegerea deputatiloru din cleru s'a satoritu:

a) pentru districtulu Consistoriului aradan pe Marti in 26. Martie (7. Aprile) ór'a 10 inainte de mèdiadi.

b) pentru Consistoriulu din Oradea-mare pe Luni in 8/20. Aprile ór'a 10 inainte de mèdiadi.

IV. Publicarea alegerii deputatiloru sinodali mireni trebue se-o faca conducetorii oficieloru parochiali cu 8 zile mai nainte de alegere (§. 9 din stat. org.) dar celu multu pana Dumineca in 24. Martie (5. Aprile) a. c. cà astfelu alegerile sè se póta tiené pana inclusive a patr'a Dumineca din Post.

V. Sinódele parochiali pentru alegerea deputatiloru mireni in tóta eparchi'a au sè se tienia in Duminec'a a trei'a séu a patr'a din Postu, — adeca: in 24. Martie (5. Aprile) séu in 31. Martie (12. Aprile) a. c.

VI. Scrutiniulu alegeriloru deputatiloru mireni s'a satoritu:

a) pentru districtulu Consistoriului din Arad, pe 7/19. Aprile a. c. ce cade in Duminec'a a cincea din postu,

b) pentru districtulu **Consistoriului oradanu,** pe Luni in 8/20. Aprile a. c. (adeca intr'o di cu alegerea deputatiloru clericali pentru acelu districtu) tot la 10 ore nainte de médiadi. Si pentru-cà alegerile sè se pòta efeptuî cât mai corectu, mai indigitamu urmatórele :

VII. Cu privire la alegerea deputatiloru din cleru.

a) Despre *diu'a de alegere* preotimea se informéza din fói'a oficiala, si din pastoral'a acést'a, pre care unde sunt mai multi preoti in parochia, conducetoriulu oficiulu parochialu este indatoratu a o comunicá cu toti, pentru-cà :

b) Dreptu de alegere au toti preotii si diaconii gr. or. romani din respectivulu cercu, ori sunt in functiune ori sunt in deficientia (§. 8. din Reg.)

c) Pentru a compune colegiulu electoralu se recere presentia a celu putienu $\frac{1}{3}$ din alegatori (§. 7 din Reg.)

d) Absentarea numai in dóue casuri este justificabila si adeca: morbu doveditu, si functiuni indispensabile in diu'a de alegere, deci este evidentu cà fie-care indreptatitu este si indetoratu a se folosi de dreptulu electoralu si a dá bunu esemplu si in acést'a privintia credintiosiloru sei,

e) Aclamatiunea nu este permisa,

f) In celelalte observandu-se **terminele de sub III,** apoi dispusetiunile din §. 7—14 din Regulamentu si cele de sub e) p. IX. din acést'a Pastoralu, dupa prevederea alesului cu credentionalu, **Protocolulu** luat in colegiulu electoralu, sè se astérna Consistoriului celu multu in decursu de *5 zile dela alegere.*

VIII. Referitoriu la alegerea deputatiloru mireni.

Dupa-ce terminele pentru publicare si alegere in sinódele parochiali sunt normate in punctele IV. V., — astfeliu cu privire la insusi actulu alegerii, — pentru inlesnirea caruia trimitemu sub / . B), unu esemplariu de protocolu pentru fie-care sinodu electoralu — atragemu atentiunea biroului electoralu la urmatórele :

1. Sinódele electorali se constituiescu sub conducerea preotimei parochiale, si presiedinti ad hoc se potu alege si dintre preoti.

2. Alegerea este publica, dar la cererea a 20 alegatori indreptatiti pòte fi si secreta cu siedule.

3. Alegatorii din comunele filiale, votéda in comunele matre, ér preotimea nu votéza la asemenea sinóde.

4. Aclamatiunea nu este permisa, precum nu este permisu a votá unulu in loculu si numele altui'a presentu séu absentu.

5. In protocolu sè se induca apriatu si corectu: loculu si diu'a, ór'a inceperii si terminárii votárii.

6. Numele candidatului, pre care votéza alegatorii sè se scrie intregu si corectu, càci semnele dtto si „ „ nu sunt permise, si voturile induse la astfeliu de semne nu se vor considerá.

7. Votarea inceputa sè se continue pana ce votéza toti presentii alegatori indreptatiti, ér dupa ce a votisatu cei presentii sè se *mai astepte* $\frac{1}{2}$ óra, pentru a se poté presentá si alti alegatori indreptatiti, si daca in intervalu de $\frac{1}{2}$ óra, nu se mai presinta nici unu alegatoriu, se incheie votarea espunédu-se precisu la protocolu *ór'a incheierii*; apoi dupa incheierea votárii si dupa sumisarea voturiloru enunciandu-se rezultatulu, protocolulu sè se subscrie de presiedinte, barbatii de incredere si de notariu, ér daca barbatii de incredere, séu macaru si numai unulu dintre ei n'ar sci scrie, numele loru lu-póte scrie si notariulu, dar acést'a imprejurare trebue vedita prin aceea, cà: sè se spuna apriatu la protocolu, cine a scrisu pre cei nesciutori de scrisóre.

8. Protocolulu astfeliu incheiatu (la casu de votisare secreta impreuna cu aclusele lui) sè se puna sub coverta, si covert'a sè se sigileze **cu dóue sigile** si anume: cu sigilulu oficiulu parochialu, si cu sigilulu presiedintelui séu a vre-unui barbatu de incredere; ér déca nici unulu nici altulu dintre acestia n'ar avé sigilu, sè se sigiledie **in dóue locuri cu sigilulu oficiulu parochialu** si astfeliu sigilatu *cu dóue sigile*, si adresatu concernintelui comisariu consistorialu, (*pe adresa sè se puna si aceea, cà: dela Sinodulu parochialu din comuni'a ?*) sè se predee unui'a dintre barbatii de incredere cu insarcinarea, cá pe diu'a de scrutiniu satoritu in *punctulu VI la ór'a 10* nainte de médiadi, se-lu presinte comisariulu consistorialu in loculu centralu alu scrutiniului. Déca acestu membru ar fi impeditu, este detorinti'a oficiulu parochialu a ingrijí, cá protocolulu se-lu duca la scrutiniu celalaltu barbatu de incredere.

9. Barbatulu de incredere, care va fi insarcinatu si va primí protocolulu pentru presentare la scrutiniu, se fie expresu indatoratu a-lu si presentá comisariulu consistorialu in timpul si la loculu destinatulu pentru scrutiniu, si déca ar ajunge mai na-

inte, de óra defipta pentru scrutiniu se nu se de-
parteze ci se astepte acolo sosirea comisariului pen-
tru-ca altcum voturile respectivului Sinodu remanu
desconsiderate, lucrarea sinodului e illusoria si cale-
tori'a barbatului de incredere e zadarnica.

IX. Relativu la scrutinare sè se observe ur-
matórele :

**α) In 7/19. Aprile a. c. la 10 óre nainte de
amédiadi** barbatii de incredere ai sínódeloru paro-
chiali **din districtulu Consistoriului aradanu,** ér
in **8/20. Aprile** éra la 10 óre nainte de mé-
diadi barbatii de incredere ai sínódeloru parochiali,
din districtulu Consistoriului oradanu,

trebue sè se presinte la loculu centralu alu cer-
cului anumitu in conspectulu A) si anume in loca-
litatea desemnata prin comisariulu consistorialu, sub
presiedinti'a carui'a apoi se vor constitui in colegiu
de scrutiniu, alegèndu-si din sinulu loru unu notariu
pentru ducerea protocolului. Déca dintre barbatii de
incredere nu s'ar puté alege notariu capace pentru
ducerea protocolului, colegiulu este îndreptatitu a a-
lege notariu si pre altu individu afara de colegiu.

β) Despre actulu scrutinari, care trebue sè se
continue neintreruptu, si sè se termine in aceasi di,
e a se luá protocolu, in care sè se induca: *loculu,*
diu'a si cerculu electoralu unde s'a tienutu scruti-
niulu cu espunerea precisu a *órei la care s'a ince-*
putu, apoi **la scrutinare se urméza astfeliu,** cà:
comisariulu consistorialu, in presenti'a barbatiloru de
incredere, tàindu marginea covertelor fara a rumpe
sigilele de pe ele, desface pe rèndu tóte protocólele
electorale dupa ordinea conspectului comunelor din
care se compune cerculu, acelea protocóle le va ceti
cu voce nalta si va ingrigi, cá voturile din acelea
protocóle sè se induca in protocolulu colegiului de
scrutiniu, éراسi dupa ordinea comunelor din care se
forméza cerculu electoralu (statutulu org. §. 91 h.)

γ) Colegiulu de scrutiniu nu este competente nici
îndreptatitu a modificá, a sterge ori adauge ceva in
protocólele de alegere a le singlaraticiloru sínóde elec-
torale, precum nici a esaminá si a deliberá asupr'a
protocóleloru defectuóse, si astfeliu acelea protocóle,
cari n'ar corespunde §. 91 lit. g) din stat. org. a-
deca n'ar fi subscribe, si sigilate cum se recere, ori
ar avé alte defecte, precum si cele prezentate mai
tardiu ori eventualu trimise numai cu post'a, nu le
va luá in consideratiune, ci simplu le va adnessá la
protocolu, anumindu causele pentru cari nu s'a po-
tutu considerá.

δ) Déca dupa desfacerea si inducerea tuturor
protocóleloru de alegere prezentate, se constata cà
ar mai fi parochii dela cari nu s'a prezentatu bar-
batii de incredere cu protocólele, comisariulu consis-
torialu impreuna cu colegiulu va constatá si notá la
protocolu timpulu când s'a terminatu desfacerea si
respective inducerea voturiloru din protocólele pre-
sentate, si dela acelu terminu colegiulu **va mai
asteptá o óra,** si déca in acelu intervalu se va con-
statá cà s'a prezentatu protocólele din tóte parochi-
ile, ori cà nici dupa asteptare de o óra nu s'a mai
prezentatu dela comunele restante protocólele asteptate,
se va incheiá scrutiniulu, anumindu-se acum
óra incheierii; dupa aceea se vor numerá voturile,
pe bas'a protocolului de scrutiniu, si acei doi indi-
vidi, cari dupa computarea tuturor voturilor se va
constatá, cà a intrunit celea mai multe voturi, numai
decát se vor proclamá de deputati alesi din partea
cercului respectiv, si cá atari se vor provedé cu cre-
dential. La cas inse, când dóra doi séu mai multi
vor fi avènd maioritate in asemenea numer; intre
densii va decide sórtea esecutata indata in fati'a lo-
cului (stat org. §. 91. h.)

ε) Protocolul colegiului de scrutiniu si credenti-
onalele alesilor deputati se vor subscrie de comisa-
riul consistorial de notariul colegiului si de toti ceia-
lalti membri, adeca de barbatii de incredere ai sínó-
delor parochiale; apoi credentialul se va predá,
ori se va tramite pe cale securu la manile alesilor
deputati; ér protocolul colegiului de scrutiniu, impre-
una cu tóte actele electorale, adeca cu protocólele
singuraticelor sínóde electorali, si covertele lor. —
Comisariul consistorial lu-va substerne Consistoriului
negresit pana in *10/22. Aprile a. c.* (stat. organic
§. 91. l. h.)

ς) La casu, când vre-unu comisariu consistorialu
preotiescu ori mirènu ar fi impededatu in ori ce mod,
cát se nu póta plini misiunea de comisariu: acél'a
va face numai de cât aretare la Consistoriu pentru
alta provisiune; déca inse pana la alegere, respec-
tive pana la scrutiniu nu va fi urmatu denumirea
altui comisariu, séu dóra impedecarea comisariului
denumitu se va aretá numai chiar in diu'a séu sub
actulu alegerii, respective a scrutiniului: in astfeliu
de casu alegetorii respective membrii colegiului de
scrutiniu sunt autorisati a-si alege unu locuteninte
alu comisariului consistorialu, care apoi va indeplini
tóte agendele comisariului (stat. org. §. 91. c. si k.)

X. Oficiele protopresviterale si parochiale sunt

responsabile pentru comunicarea timpurie si efeptuirea corecta a celoru aici dispuse (§. 3. din regulamentul), ér comisarii consistoriali sunt poftiti, a-si implini missiunea lor in sensulu celoru indegetate mai susu.

Aducându acestea la cunoscinti'a iubitului nostru cleru si poporu sfátuim si astadata pre toti, cà la eserciarea acestui dreptu, alu alegerii deputatiloru sinodului eparchialu se fie condusi de simtieminte a-deveratu crescinesci, alegându de deputati sinodali numai barbati devotati causeru nóstre bisericesci, barbati zelosi si apti de a concurge cu sfatulu si intieptiunea lor, la regularea, consolidarea si prosperarea trebiloru bisericeii nóstre nationale.

Dupa cari inpartasindu-ve binecuventarea archiereasca am remasu

Arad, 11/23. Martie 1891.

Alu Vostru

de binevoitoriu:

Ioanu Metianu, m. p.

Episcopulu Aradului.

* * *

Comisari consistoriali pentru alegerea deputatiloru la sinodulu eparch. aradanu, sunt urmatorii dni: In districtulu consistoriului din Arad. — Cerc. Arad: preot. Augustin Hamsea, direct. sem. Arad, mir. Petru Trutia, adv. Arad; Radn'a: preot. Vasiliu Belesiu, prot. M.-Radn'a, mir. Ioanu P. Deseanu, adv. ases. cons. Arad; Vilagosiu (Siri'a) preot. Georgiu Popoviciu, prot. Siri'a, mir. Dr. Iacob Hotaran, adv. Siri'a; Giul'a — Chitighaz: preot. Petru Chirilescu, prot. Chitighaz, mir. Iustin Popoviciu, protonotariu magistr. Giul'a; Chisineu: preot. Mihaiu Sturz'a, ases. consist. Siepreusiu, mir. Mihaiu Veliciu, adv. Chisineu; Borosineu — Ienopolea: preot. Ioanu Cornea, prot. Ienopolea, mir. Georgiu Fier, adv. ases. cons. Ienopolea; Buteni: preot. Constantin Gurbanu, prot. Buteni; mir. Dr. Constantin Groz'a, medicu Hontisioru; Halmagiu: preot. Ioanu Groz'a, protop. Halmagiu, mir. Teodoru Papp, adv. Bai'a de Crisiu; Temisiór'a: preot. Petru Anc'a, adm. prot. Temisiór'a; mir. Georgiu Ardeleanu, adv. Temisiór'a; Ving'a: preot. Ioanu Damsi'a, ases. cons. Seceani, mir. Paul Rotariu, adv. Temisiór'a; B.-Comlosiu: preot. Paul Miulescu, prot. B.-Comlosiu, mir. Ioanu Suci, not. com. B.-Comlosiu; Lipov'a: preot. Voicu Hamsea, prot. Lipov'a, mir. Dimitrie Roman, inv. ases. consit. Radn'a; Chiseteu: preot. Georgiu Cretunescu, prot. Belintiu, mir. Constantin Lazar, adv. Recasiu; Birchisiu: preot. Dimitrie Marcu, inspect. de scol Birchisiu, mir. Dimitrie Carabasiu, notariu Tiel'a. — In districtulu consistoriului din Oradea-mare. — Cerc. Oradea-mare: preot. Tom'a Pacala, prot Oradea-mare, mir. Georgiu Papp, archiv. cons. Oradea-mare; Pestesiu — Alesd: preot. Teodoru Filipu, prot. Lugasiulu-sup., mir. Ioanu Gherlanu, not. cerc. F.-Vásárhely; Tinc'a: preot. Iosif Vess'a, prot. Cef'a, mir. Teodoru Lazaru, adv. ases. cons. Oradea-mare; Beliu — Ucurisiu: preot. Petru Suci, prot. (Ókrös) Ucurisiu, mir. Paul Gavrillette,

inv. Beliu; Beiusiu: preot. Eli'a Mog'a, prot. Rabagani, mir. Ioanu Pinteru, inv. Beiusiu; Vascon: preot. Vasiliu Papp, prot. Beiusiu, mir. Paul Papp, adv. ases. cons. Beiusiu.

Preotulu cá conducetoriu alu oficiului parochialu.

(Continuare si fine.)

Oficiulu parochialu este organulu, carele sustiene legatur'a canonica, si mijlocesce corespondenti'a intre corporatiunile din parochia si superioritatea bisericesca; si totu de odata corespondéza in modu oficialu in afacerile, cari lu-privescu cu oficiile civile din tíera.

Spre a poté corespunde in privinti'a formala acestei indetoriri preotulu va observá urmatórele:

a) Fiecare ordinatiune, seau scrisóre oficiala, pre carea o primesce oficiulu parochialu, conducetoriulu acestui'a o cetesce mai antaiu cu tóta atentiunea, apoi scrie pre ea datulu primirei, si anume: „presentata in diu'a . . . lun'a . . . anulu . . .”, dupa acést'a se introduce in protocolulu de essibite, si se prevede cu numerulu din essibitu.

b) Daca dispusetiunea, primita dela superioritatea bisericesca, seau scrisórea oficiala, primita dela altu oficiu bisericescu, seau civilu se poté resolví fara colucrarea corporatiunilor din parochia, atunci conducetoriulu oficiului parochialu o resolvesce imediat, si adeca in celu mai scurtu timpu. Daca in dispusetiunea respectiva superioritatea bisericesca dispune a-i-se respunde in terminu preclusu, — atunci preotulu substerne respunsulu cerutu inainte de espirarea acelui terminu. Totu astfelu va procede si intru resolvirea scrisorilor oficióse, cari vinu dela alte officie. Regul'a generala in acésta privintia este, ca: fiecare actu officiosu se-se resolvéscu cu tóta grab'a possibila si fara a-se acceptá vre unu ursoriu.

c) Daca ordinatiunea superioritáti bisericesci este a-se publicá sinodului, seau comitetului, seau epitropiei parochiale, conducetoriulu oficiului parochialu va ingrijí, cá respectivele corporatiuni se-se conchiame in siedintia si a-le publicá, luandu actu (protocolu) despre efeptuit'a publicare, si notandu si pre respectiv'a ordinatiune, seau scrisóre oficiósa datulu publicárii, si subscriendu-si numele; apoi va ingrijí, cá dispusetiunile superioritáti se-se efeptuiesca intocmá prin corporatiunile respective; ér despre resultatu va reportá in celu mai scurtu timpu superioritáti bisericesci pre calea protopresviterului concerninte.

d) Tóte ordinatiunile si scrisorile oficiale, pre cari le primesce oficiulu parochialu sunt proprietatea parochiei, si dupa resolvire se pastréza cu tóta grij'a in archiv'a parochiala, carea servesce de basa pentru istori'a desvoltárii parochiei.

e) De pre fiecare actu (documentu, reportu, sau corespondentia cu alte officie), pre carele lu-estra-

déza oficiulu parochialu se pastréza in archiv'a parochiala conceptulu.

f) Tóte actele, pre cari le espedéza oficiulu parochialu se inducu in cartea de espeditiune, unde spedarea se atestéza prin oficiulu de posta, seau când se inmanuéza prin inmanuatoriu privatu, prin oficiulu, seau corporatiunea, seau individulu privatu, carui'a i-sunt adresate.

g) In comunele, in cari sunt mai multi preoti ordinatiunile superioritáti bisericesci, conducatoriulu oficiului parochialu le comunica si cu ceialalti preoti pentru luare la cunoscintia, si efeptuire; ér cele cari privescu afacerile scolare le comunica cu inventatorii.

h) Cu tóte corporatiunile din parochia corespondéza superioritatea bisericesca pre calea protopresviterului concerninte prin oficiile parochiali. Totu astfeliu, si anume pre calea oficiului parochialu si respective a protopresviterului concerninte corespondéza si corporatiunile din parochia.

Cu privire la cuprinsulu actelor (documentelor, repórtelor, datelor, corespondentielor) oficiale, conducatoriulu oficiului parochialu garantéza despre esactitate si adeveru cu respunderea si juramentulu seu preotiescu. In casulu contrariu preotulu concerninte se face vinovatu de delictulu seducerii superioritáti bisericesci prin neadeveruri si date false, ér la documentele estradande din matricule se face vinovatu de crima.

Cu privire la stilulu oficialu preotulu va observá urmatórele :

a) Stilulu oficialu trebue se fia scurtu, obiectivu, fara figuri retorice, se contiena espunerea simpla si precisa a faptelor cu tóta obiectivitatea.

b) In stilulu oficialu se-se observe cu tóta rigórea bun'a cuviintia oficiala.

c) In stilulu oficialu nu este permisú a obveni nici unu feliu de espressiuni vatamatórie facia de nimenea. In totu ceea ce scrie oficiulu parochialu ori cui, se-se observeze cu rigóre demnitate a oficiului cá atare.

d) Fiecarei scrisori oficiale se-i-se dea form'a corespondietória, — scrisórea se fia deplin legibila, frumósa, si se-se observeze, ca este scrisa cu diligintia si demnitatea, carea compete oficiului, dela carele emanéza.

e) In genere la resolvirea actelor oficióse, atât cu privire la resolvirea grabnica a acelor'a, cât si la cuprinsu, la stilu, la forma, la observarea cuviintiei si demnitáti oficiului, — preotulu se aiba in vedere respunderea s'a si demnitatea bisericeii, pre carea o representéza.

Infine notám, ca oficiulu parochialu este respundietoriu in prim'a linia pentru mersulu regulatu alu afacerilor parochiei si anume atât pentru afacerile spirituale-bisericesci, cât si pentru afacerile administrative bisericesci, scolare si fundationale, cât

si pentru lucràrile de trainicia, prin cari tiéntim la ridicarea prestigiului parochiei, cât si la ridicarea si inaintarea poporului credintiosu pre tóte terenele vietii.

Augustin Hamsea.

Cuventarea

P. S. Sale Dlui episcopu Dr. V. Mihály, tiénuta in cas'a magnatiloru Ungariei in siedint'a dela 9 Martie a. c. in cestiunea asileloru de copii.

**Escelenti'a Vóstra, Dle Presiedinte!
Ilustri magnati!**

Cu ocasiunea când s'a pertractatu articlu de lege XVIII din 1879 avui onóre a constatá, cá legislatiunea Ungariei pana aici a respectatu unulu din cele mai sacre drepturi omenesci, libertatea parintiloru relativa la esercitiulu de acést'a ori de acea natura a instructiunii elementare a prunciloru lorú, cá nu cumv'a parintii se fie impedecati óre-si cum intru educatiunea prunciloru lorú a straplantá insusirile lorú proprii; cá nu cumv'a parintii se fie impedecati óresicum a reproduce spre glorificarea lui Ddieu in baetii lorú acele insusiri bune spirituale, care parintii insisi inca le-au ereditu.

De óre-ce acelu proiectu, atunci ajunse la putere de lege, inaltulu guvernú alu institutiunii publice cu acést'a inaugurá o era noua de educatiune a poporului, care netezesce calea spre educatiune spartana, cea indreptata spre a desface tóte legaturile de familie.

Proiectulu de lege de fatia este numai stadiulu alu doilea pe acestu precipisiu; si de cumv'a tóte semnele nu insiéla, curénd se va desamagi celu ce se légana in credintia, cá in cadrulu sistemului de instructiune publica alu inaltului guvernú proiectulu de lege despre asilele infantile forméza „non plus ultra“ a atentatelorú indreptate spre stírbirea legaturiloru de familie si a drepturiloru cuvenite parintiloru.

Cu veneratiune am salutatu, ce e dreptu, deductiunile in privint'a pedagogica corecte si inaltiate la nivelul sciintiei ale Escelentiei sale dlui episcopu latinu alu Oradei-mari, dar nu me potú retiené se nu declarú, cá eu tocmai dintr'acele deductiuni sunt silitu se ajungu la consecuentie contrare.

Dupa-ce astfeliu semnalai positiunea, ce o cuprindu fatia cu acestu proiectu de lege, cu reverentia Ve rogu magnati ilustru, se-mi concedeti, cá dupa 12 ani de nou se potú apelá la pacienti'a Vóstra, când cutezu a cuvéntá la obiectulu de fatia.

Precum mi-se pare, o principala lature umbrósa a acestui proiectu de lege se cuprinde in natur'a lui preste tot obligetóre. Eu nu negú, cá acolo, unde s'au creatu raporturi atât de nedeplorabile, latite intre glóte, cât nu numai barbatulu si tat'a celu chematu spre aceea dela natura spre paz'a caseniloru sei, ba si ceialalti membri de vírsta ai familiei cu

toti sunt siliti, nu de când in când, nu in modu excepționalu ci stabilu a-si caută departe de locuințele lor pânea de tôte dilele, că se póta trai; că dicu intr'astfelu de împregiurări deplorabile este de lipsa a se ingriji; că baetii de 3—6 ani se fie ocrotiti de mani straine. Acést'a eu nu o tragu in controversa. — Băetii est modu ajunsi la orfanatu artificialu, asiedie-se acei'a ori sub grij'a altei familii private ori infintieze-se pe parte la orfanotrofii, case de caritate, asile infatle, gradini de copii sel. Pentru de acesti'a de siguru este o facere de bine, de cumv'a fi asiédia in astfelu de institute. Dar' acést'a facere de bine, illustri magnati, este fórte amara, pentru că institutele ori-cât de bine arangiate, grij'a de familie streina ori cât de umana, ingrijitóra sau doic'a cualificata dupa ori-care metodu, nici odata nu este in stare de a suplini educatiunea cea dela parinti.

In Ungari'a caritatea crestina, zelul pentru cauza, unde se parea de lipsa, deja a si infintiatu astfelu de institute: si de cumva de sine nu se va ivi zelulu pentru asemenea asedieminte, influenti'a din streinatate s'ar fi ingrijitu se stérnésca interesu in acést'a privintia.

Dar intr'o tíera cá aceea, unde prin intielepciunea legislatiunei s'a facutu promisiune, cá majoritatea precumpenitóre a cetatieniloru se póta fi proprietara de avere nemiscatóre; intr'o tíera cá aceea, unde industri'a cea mare numai treptatu se póte desvoltá, dar in desvoltarea ei nu e in stare a jigni, a ruiná ori a nimiciu industri'a cea mica; intr'o tíera cá aceea, unde barbatul cu sudóra fetiei sale de comunu cástiga atát'a, cât se recere spre aceea, cá, pe lángha circumspectiunea crutiatóre a muerii, se-si póta sustiené famili'a intréga: in Ungari'a, dicu, unde in procente intregi nu, ci póte numai in frántura neinsemnata se póte notá numerulu aceloru familii, care se nu aiba locuințele lor proprii, sau vatra lor proprie si menagiulu propriu alu casei; cá in astfelu de tíera cu proiectulu de lege despre asilele de infatle sè se tenteze o cura generala si regnicolara a unui reu, care nu este generalu: dupa convingerea mea ar fi o provisiune, incát pentru estensiunea ei, superflua. In casulu celu mai bunu, magnati illustri, numai spre remediulu reului ce ici s'au colea, excepționalu inse aievea se ivesce, subverséza necesitatea de a infintia asile infantile si atunci cá a unui remediu paliativu, care a-lu intribuintia abstragendu dela initiativele private ori sociale, s'ar paré a fi póte mai chemate autoritátile orfanale, si a fi mai indicate, cá acele sè se intromita intr'asfelu de trebi.

Mare pond se puse pe aceea, cá acestu proiectu de lege sè se primésca, si Escelenti'a Sa dlu ministru a atinsu cá sil'a impusa in acestu proiectu de lege nu este obligatóre preste tot ci numai acolo, unde esista gradini de copii si asile infantile, si numai acolo unde parintii sunt departati de acasa, si acolo, unde parintii nu legitiméza, cá neintrerupt

potu se impartasiésca pe baetii lor de ingrijirea receruta.

Magnati Ilustri! Eu recunoscú cá partea prima a problemei proiectului de lege se referesce la absentia parintiloru, incát §. 1 dispune, cá problema gradinei de copii este in absentia parintiloru de a scuti pe baietii lor prin grije si ocrotire de primejdiile, ce i-ar puté ajunge. Dar insusi tectulu proiectului de lege nu statoresce, ce sè se intemple cu baietii acei'a, ai caroru parinti numai de exceptiune si provisoru se departa de acasa; legea intr'astfelu de casu nu concede nici aceea, ce dealmintrelea adeoseori este neincungiurabilu, ca adeca persóne apartienátore de legatur'a casei si a familiei se póta substitui pe parinti intru grij'a prunciloru si a baietiloru. Acést'a celu putienu nu este apriatu ecpresu in proiectulu acest'a de lege, care patrunde in sanctuarulu familiei, dupa convingerea mea numai „ecspresa docent,“ si aici cu anevoe s'ar concede campu largu la interpretatiune.

Dara problema gradinilor de copii nu este, numai cá se se scutéscu baietii de primejdiile ce i-ar puté ajunge, ci intr'a dóua linie cá se ajute pe baieti intru desvoltarea lor intelectuala si morala prin deprinderea istetimmii si a facultatilor mentale si se-i dedee la ordine si curatienie. La acésta a dóua problema proiectul de lege nu mai dice, ca in „absentia parintilor“, ci preste tot statoresce la problema asileloru a dedá baetii la curatienie si la ordine si, prin deprindere amasurata etátii lor, a-i ajutá pe acei'a intru desvoltarea istetimei, a mintii si a inimii lor.

Ér cá restrictiunea apriatu admisa in partea prima a problemei, in partea a dóua a acelei'a invederatu este eclusa, acést'a i-mi voiu luá voea a o si dovedi. Nu cá dóra inalt'a legislatiune sau proiectulu de lege nu ar recunósce, cá parintii sunt capabili a-si dedá baietii la istetime si a purtá grije de educatiunea loru corporala, ci pentru-cá nu se indetulesce cu acea desvoltare intelectuala si morala, care parintii dupa natur'a lucrului pot se o intinda baietiloru.

(Va urmá.)

Prosper Aquitanicul, Petru Crisologul si Leo celu mare.

(Viéti'a si activitatea lor.)

Sirulu scrietoriloru bisericesci de rangulu prim din restimpulu de infflorire alu literaturii occidentale se incheie cu Prosper Aquitanicul, Petru Crisologul si Leo celu mare. Toti trei au vietuitu in secl. alu 5-lea, si au avutu fatia cu Augustin si lucrările lui vederi diametralu opuse celor nutrite de cei doi scrietori din urma amintiti in nrulu precedentu, adeca de I. Casian si V. Lirinénul.

Din viéti'a lui Prosper Aquitanicul ni s'au pastratu putiene detailuri. Tot ce putem afirmá cu siguritate despre persón'a lui se reduce

la urmatóriile, si anume: că la inceputulu secl. alu 5-lea a statu in corespondintia cu cei mai insemnati barbati bisericesci, că a fost unu invetiabelu si admiratoriu credinciosu a lui Augustin, că a traitu in Gali'a, nu că clericu, ci că laicu casatoritu, si in urma că, că unu barbatu erudit, carele cu predilectiune se ocupá de teologie, a caletoritu la an. 431 la Rom'a, pentru a se plange in contra antiaugustinistiloru din Gali'a, rugându-l pe episcopulu din Rom'a Celestin, că se intrevina cu autoritatea scaunului apostolescu romanu in favórea lui Augustin in Gali'a. Biografulu seu Genadie dela Masili'a (Marseille) sustiene despre densusu, că ar fi fost secretariulu episcopului romanu Leo celu mare, si că in calitatea acést'a elu ar fi compusu epistol'a cea renumita, ce a adresat-o Leo celu mare patriarhului Flavian, in controvers'a monofisitica. Anulu mortii sale variéza intre 455—460.

Scrierile lui se disting prin cuprinsu minunatu si forma eleganta. Tóte sunt compuse in spiritu moderatu augustinic. Se impartu dupa cuprinsu in dogmatice-polemice, morale, esegetice si istorice; si sunt parte in prosa, parte in poezie. Ele umplu 1 tom din editiunea lui Migne.

Dogmatice-polemice sunt: 2 epistole despre grati'a divina si voia libera, un'a indreptata catra Rufin, ér ceealalta catra Augustin, carui'a ii face cunoscutu, că ce opositiune intimpina doctrin'a lui in Gali'a, la Semipelagianii; indemnându-l ca se combata invetiaturile lor retacite. 3 scrieri intitulate „Respensiones pro Augustino“, dintre cari un'a e compusa in contra defaimarilor ce le-au ridicatu contrarii lui Augustin din Gali'a; a dóu'a e indreptata in contra obiectiuniloru unui Vincentiu, carele se pare ca e celu din Lerin; ér a trei'a in contra a lor 2 presbiteri din Genu'a, cari stateau la indoie-la in privinti'a unoru invetiaturi ale lui Augustin. Cu Ioan Casian si cu Semipelagianii a polemisatu in opulu „De gratia Dei et libero arbitrio contra ingratos“. In urma in „Carmen de libero arbitrio contra ingratos“ se cértá in versuri cu Pelagianii si Semipelagianii, cari sunt nemultiemitori si despretiuescu grati'a divina.

Opurile sale morale si esegetice sunt mai mult excerpte, facute dupa Augustin; si anume: „Liber sententiarum“ e o carte de sentintie morale, adunate din diferitele scrieri a le lui Augustin, — ér „Liber epigramatum“ e o colectiune de epigrame morale, a caroru materie e culésa érasei din Augustin. De asemenea si explicarea celor 50 de psalmi din urma, dela 100—150, inca e prelucrata dupa Augustin.

Scrierea sa istorica e Cronic'a sa, constatórie din 2 cărti. Cartea prima e prescurtarea si prelucrarea cronicei lui Eusebie si Ieronimu; ér a dóua e continuarea acestoru cronice pana la an. 455, de unde inca pare a fi mai verosimila socotinti'a acelor'a, cari afirma despre densusu ca a muritu cam pe la an. 455.

Petru Crisologul s'a nascutu cam pe la an. 405, in cetatea Imola din apropierea Ravennei, in Itali'a. Devenindu de timpuriu clericu, si escelând prin eruditiunea sa teologica si viéti'a sa ascetica, a fost inaltiatu la an. 433 la demnitatea de Arciepiscopu alu Ravennei, in etate cam de 28 de ani. In acést'a positiune a remasu pana la mórtea sa, carea in deocomunu se crede a se fi intemplantu in an. 450. Pentru elocinti'a si zelulu seu, cu care cuvéntá necontentitu, in dile de serbatori de multe ori si de 2—3 ori in di, a fost onorat indata dupa mórtea sa că „Chrysostomus Latinorum“ cu conumele de „Crisologul.“ A fost neobositu intru aperarea ortodoxiei de eresurile cele numeroase din timpulul seu, precum si intru aperarea turmei sale de demoralisarea, ce s'a latitu pe atunci, mai vértosu in urm'a navaliriloru celoru dese ale barbarilor. Aceste incurgeri le-a consideratu de pedepse ddieesci, dreptu ce si indemná pe credinciosi sei la caintia si la indreptarea vietii.

Sub numele lui ni s'a pastratu 176 de cuvéntari „Sermones“, dintre cari unii critici tienu de autentice 160, ér altii numai 122. Din aceste cuvéntari, de cuprinsu dogmaticu, moralu, esegeticu si pastoralu, se póte convinge ori cine, că nu cu nedreptulu a dobënditu că Crisostomu alu Latiniloru, conumele de Crisologulu. Pe lângá aceste predici fórté frumóse si elegante mai avem dela elu si o epistola catra Archimandritulu din Constantinopolea, Eutichie. Acest'a s'a plâns intr'o scrisore adresata lui Petru Crisologul, că cât are se indure si se patimésca din caus'a invetiaturiloru sale; ceréndu-i si sprinul. Crisologul 'l indruma la Rom'a, si 'l indemná, ca se urmeze sfatului ce 'l va primí de acolo, si se se supuna dispositiunei scaunului romanu, in carele traiesce si invétiá apostolulu Petru. Fara indoie-la a intentionatu elu prin acést'a, că se-l indruma la uniculu scaunu apostolescu alu occidentului, unde se pastréza curatu doctrin'a apostolica, carei'a trebuesce se se supuna si Eutichie.

Leo celu mare s'a nascutu pe la an. 400, in Rom'a, din o familia alésa. De timpuriu 'l aflam in servitiulu bisericeii, că barbatu de influintia. Asia sub episcopul romanu Celestin (422—432), acum că diaconu conducea elu afacerile scaunului romanu. Ér sub succesorul acestui'a, Sixt III. (432—440) că archidiacon a desfasurat o activitate si mai insemnata. La an. 440 ii urméza acestui'a in scaunulu Romei. Că episcopu romanu a desvoltatu el, inzestratu fiind cu spiritu ageru, energicu, practic si zelosu, o activitate multilateralá; castigându-si prin acést'a renume, influintia si autoritate universala. Pe temeulu acestor'a pretindea cu insistintia si emfasa, că intrég'a biserica se recunósca, că episcopulu Romei, că succesorul lui Petru, a primitu prin acest'a dela Chr. primatulu jurisdictionalu asupra intregéi bisericeii. Acést'a politica bisericesca, pentru carea incepuse elu a pregatí terenulu acum sub an-

tecesorii sei, a intimpinatu opositiune resoluta nu numai in orientu, unde suferi chiar naufragiu teribil, ei inca si la apusu, si in specialu in Gali'a, unde primatele din Arelate Ilariu, n'a voitu de feliu se recunosca pretensiunile jurisdictionale ale lui Leo.

(Va urmá.)

Dr. Tr. Puticiu.

D I V E R S E.

* *Spre scire.* Având tipografi'a noastră a executá in cele trei zile din urma ale acestei septemani unele lucrări urgente neamanavere, numerulu de facia apare astadi in locu de Duminec'a viitória.

* *Adunarea generala* a institutului de creditu si economii „Victori'a“ din Arad s'a tienut Luni'a trecuta. Cu acésta ocasiune s'a luat la cunoscintia bilantiulu institutului pre anulu 1890. De presiedinte alu institutului s'a ales dlu Demetriu Bonciu, notariu publicu in Aradu; ér in directiune s'au ales urmatorii dni: Dr. Lazar Petco, Dr. Nicolau Oncu, Dr. Georgiu Vui'a, Aurel Suciú, Vasile Mangr'a, Ignatiu Pap, Michaiu Veliciu, Dr. Nicolae Ciacian, Georgiu Lazar, Demetriu Antonescu si Antoniu Karatsonyi.

* *Necrologu.* Inregistrám cu durere, ca onorabilulu nostru confrate Elia Telescu, parochu in Cianadulu serbescu a trecut la cele eterne in 8/20 Martie a. c. lasandu in celu mai profundu doliu neconsolabil'a-i familia, precum si poporulu credintiosu din numit'a comuna. Reposatulu a fost unu preotu zelosu. Prin activitatea lui s'a reorganizat comun'a noastră bisericesca Cianadulu serbescu, si s'a zidit frumós'a biserica din numit'a comuna. Inmormentarea s'a efeptuit in 10/22 Martie a. c. oficiand la acestu tristu actu parintele protopresviteru Paul Miulescu, asistatu de 8 preoti in fiinti'a de facia a unui numerosu publicu. La finea servitiului divinu parintele protopresviteru tractualu a tienut o cuventare, in care adênc misicat dete espressionu zelului si activitáti defunctului.

Depunend o lacrima de durere pre mormentulu defunctului rogám pre Ddieu, cá famili'a remasa in doliu se-o consoleze, ér sufletulu defunctului se-lu asieze in locasiurile dreptilor.

In veci amintirea lui!

* *Fapte frumóse si crestinesci.* In numele stei noastre biserici grabescu si pe calea publicitatii a esprimá cea mai sincera multiamita parochianilor mei Georgie Ghina si Petru Ghiulvezan, pentru darurile frumóse si pretióse aduse pe altariulu bisericei. Celu dintei adeca a donatu unu preciosu stiharu preotiescu si unu prea frumosu epitrahilu, ambele lucrate cu multu gustu de harnic'a-i socia Mart'a, ér celu alu doilea — cá si tutorulu bis. — a donatu unu prapore frumosu, cari adi forméza decórea bisericei. Ddieulu miloloru si alu indurarilor se li resplatésca acésta fapta démna de imitatu a lor insutitu, binecuvântandu-i cu bine si fericire! — Secusigiu la 12/24 Martie 1891. — G. M. preotu.

„*Convorbirile Literare*“, cunoscut'a revista, ce se publica la Bucuresci sub directi'a d-lui Iacobu Negruzzi, este cea mai vechia dintre tóte foile scientifice, si literare din Români'a. Ea a intratu deja in anulu alu 25-lea alu esistentiei sale si, in cursulu acestui anu i-si va serbá nunt'a de argintu. In colónele „Convorbirilor Literare“ s'au intrunitu multu nume de ale barbatiloru români fruntasi, cari in decursulu timpului au luat parte la miscarea literara si culturala a Româniloru. Intre acesti'a diarele de dincolo numera intre alii pe Constantinu Negruzzi, Ioanu Ghic'a, G. Cretieanu si alti scriitori ai generatiei din 1830 si 1840. Apoi Alexandri, Maiorescu, Iacobu Negruzzi, Th. Rosetti, D. Sturdz'a, Eminescu, N. Gane, Scheletti, V. Pogoru, P. P. Carpu, Creanga etc.

O bóla lipiciósa, se dice cá s'a ivitu in Angor'a (Asi'a mica) si adeca intr'unu modu epidemicu, mai antaiu printre lucratorii dela căile ferate si in decursu de o septamâna a peritu 180. Locuitorii parasira in fug'a mare baracele. chiar si locuitorii din orasiu i-si strinsera in graba pretiósele si parasira orasiulu. Simptómele bólei sunt nisce bube pe trupu, cari apoi se spargu. Pana acum nu s'a gasitu nici unu lécu pentru ból'a ast'a lipiciósa.

C o n c u r s e.

Conformu decisiunei Venerabilului Consistoriu gr. or. oradanu dto 18. Februaru a. c. Nr. 240/14. B. 1891. se escrie concursu pentru deplinirea parochiei **Hidisielulu superioru**, protopresbiteratulu Oradii-mari, catra care e afiliatu in modu provisoriu si **Hidisielulu inferioru**, cu terminu de alegere pe Dumineca in 14/26 Aprile 1891. —

Emolumintele suntu:

I. Dela parochi'a matra Hidisielulu Superioru.

1. Cas'a parochiala cu intravilanulu si apartienatórele, pretiuite in 30 fl. 2. Pamentu aratoriu si fenatiu 13 jugere catastrale 200 fl. 3. Dela 132 numeri de casa câte 1 mesura bucate séu in relutu câte 1 fl. — 132 fl. 4. Stolele usuete, dupa calcululu mediu aloru cinci ani din urma 80 fl.

II. Dela fili'a Hidisielulu inferioru:

5. Intravilanulu parochialu pretiuitu in 10 fl. 6. Pamentu aratoriu si fenatiu 10 jugere 135 fl. 7. Dela 60 numere de casa câte 1 mesura bucate séu in relutu câte 1 fl. 60 fl. 8. Stolele usuete, dupa calcululu mediu aloru cinci ani din urma 50 fl. de totu 697 fl.

Dela recurrenti se recere calificatiunea prescria pentru parochie, de clas'a II-a.

Recursele ajustate conformu prescrielor statutului organicu, si adressate comitetului parochialu din Hidisielulu sup. se se tramita subsemnatului in Oradea-mare, pana in 10/22 Aprile 1891. — avendu recurintii pana la alegere a se presentá in s. biserica din comunele amintite, spre a-si aretá desteritatea in cele bisericesci.

Cu privire la seversirea servitiului dumnediescu, se notéza, ca alegendulu totu in doue dumineci va avea a servi in parochi'a matra éra trei'a in filia; — inse in serbatori intr'un'a in matra, ér in cealalta in filia.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu: TOM'A PACALA, m. p. protopopu.

—□—